

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'
ENG E D E L M É V E L.

❖❖❖❖❖

Nro 34.

Költ Bétsben, Mind Szent Havának (Octóbernek)
 25-dik napján 1796-dik Elztendőben.

Hadi Környütlállások.

Nagy-Britanniából. —

Ugy nevezett Kézi-Telegráfot találtak fel mostanság Angliában, mely okossann ki gondolt eszközt minekutánna egy nagy Hajósseregnek minden hajói kapnak: az által leg-hamarább telyesedhetik közöttök a' szükséges kommunikátzió (közösülés.)

Napnyúgoti-Indiából szerentséssenn érkeztek Anglia' partjaihoz százhárom Ke-

M m

reskedő-hajók, melyeken 3 hadi foglyok is vóltak, leg-nagyobb részént Szeretsenek, és nevezetessenn két Szeretsen-Generálisok is.

A' Földközi-tengerenn állanak *Jervis* és *Mann* Ánglus Admirálisok húsz línei hajokkal, minekutánna három *Nápolyi* hajók is kaptsólták vólna magokat hozzájok, mely húsz nagy Katona-hajók két Szakaszkra ószolvánn, egyik közzülök a' *Tuloni*; másik pedig a' *Genuai* Kikötőhelyet tartja bé-kerítve.

Londonba Oct. 6-dikánn érkezett egy Kurír, *Newfoundland* nevezetű Ámerikameljéki Szigetből, *Wallace* Ánglus Vice-Admirálistól, oly Tudósítással: hogy *Richery* Frantzia Admirális, a' ki 4-dik Augustusbann indúlt ki Spanyol-Országnak *Cadixi* Kikötőhelyéből: Septemb. 4-dikén *Newfoundland*hoz érkezett hét línei hajokkal, és két Fregátokkal. A' halakkal már rakva vólt leg-jobb Ánglus hajókat el küldötték a' Frantziák, kétség kívül az Olasz-Országi Kikötőhelyekbe, melyekbe hordták vólt az Ánglusok is ennekelötte a' halat *Newfoundland*ból: sok más Halász-hajókat pedig el égettetett *Richery*, a' ki, más Tudósítások szerént nem vitt magával többet 300 szárazra való Katonáknál: még is azokkal egyéb Helységekben kívül *Bullsbai* nevű Várost is el foglalt, a' hol áll a' Hajósserege, mely Városból mind el szaladtak a' Lakosok. A'

Sziget' Komendánssa *Vallace* Ánglus V. Admirális, egy 50 ágyús hajóval és két Fregátokkal védelmezi a' Fő-Várost *St. Johnt*, melynek egy kis Vára, és sok Bateriai is vágynak. A' Katónai-Örizetje ezen Városnak 1500 főből áll. Vagynak azonban mintegy tíz ezer Ánglus Halászok is benne, kiket fel lehet fegyverkeztetni: *Newfoundlandnál* voltak mind ötféle az Ánglus Halász-hajók, a' tsónakokkal együtt 2400-ann, melyeknek, és más ott lévő Ánglus portékáknak az ára egy millió kétfélezer font sterlingre betsültetik. Nagy reménység táplálta Ángliát az eránt, hogy *Richeryt Newfoundlandnál* fogja kapni 's meg-támadni *Curtis* Vezér, a' kit tizenegy línei hajókkal 's egy Fregáttal indított el *Gardner* Ánglus Admirális *Brest* tájjáról *Newfoundland* felé. A' Király, meg-jelenvénn Octób. 6-dikánn az Országgyűlésében, következő értelmű Beszédekert tartott: először az Első-Tábla vagy Felső-Ház; 2-szor a' 2-dik Tábla vagy Alsó-Ház; végre pedig ötféle-fogva, mind a' két Tábla' Tagjaihoz; mely Beszédekert mi 1. 2. és 3. számok által különböztetünk meg egymástól.

1.)

„E' mostani körülállásokbann igen különös meg-elégedésemre szolgál énnékem, hogy tanátstsokkal élhetek: minekutánna az én Népem, mely a' leg-drágább

M m 2

Vagyoninknak meg-tartásáért, terhes és szorongató hadba vagyon elegyedve, új alkalmatosságot adott énnékem az ő értelmének ki-tanulására. “

„Semmi próbákat el nem múltattam meg-tenni a' végre, hogy fundamentomát vethessem oly alkudozásoknak, melyek által vizfiza-állíttathassék Európában a' Békesség 's a' jövődöbéli közönséges bátorság. Az én ily tzéllal tett lépéseim útat nyitottak, egy minden közbe-vetés nélkül való alkudozásra, mely, vagy meg-szerzi Minékünk és Szövetségeseinknek az igazságos, betsületes, és állandó Békességet; vagy ha nem: azt avagy tsak nyilvánvalóvá fogja tenni: Kit kellessék valóságos okául tartani, a' haddal együtt járó veszedelmek' meg nem szünésének? “

„Minekokáért én, az említett alkudozásra elégséges hatalommal fel-ruházott Személyt fogok küldeni *Páris*ba haladék nélkül: és az az én leg buzgóbb kívánságom, hogy ezen intézet, ezközül szolgálhasson, egy közönséges békességnek helyre-állítására. De azt magok által látják Kegyelmetek, hogy ezen kívánságunk' telyesedését, semmi hathatóssabban nem munkálódhatja, mint az, ha meg-mutatják Kegyelmetek, hogy nekünk, mind meghatározott akaratumk, mind ezközözeink vagyunk, meg-kettöztetett törekedéssel 's erővel állani ellent azoknak a' további erő-

ködéseknak, melyek ellen kellett talán tusakodnunk. “

„Ezt különösen, most ítélnék szükségesnek Kegyelmetek: midőn az ellenség világossann ki-nyilatkoztatta azonn szándékát, hogy bé-akar rontani Országunkba. El lehet ugyan látni előre, minémű ki-menetele lenne egy ilyen szerentse-próbálásnak: mindazáltal azt kíványnya a' Kegyelmetek' böltsessége, hogy semmi gondoskodást el ne múlassanak, a' mi által részszerént el fordíttathassék az ellenség' szándéka, részszerént igen foganatos eszközöket lehessenn találni 's elő-venni az ellenségnek meg-zavarására 's erőteletésére. “

„El vizsgálván Kegyelmetek az ezenn esztendőbeli történeteket: észre-vették kétség kívül, hogy az én Hajósseregemnek fzemessége, 's bátor vitézsége által, példa nélkülvaló ótalomban vólt a' mi szüntelenül terjedő 's gyarapodó kereskedésünk, és a' mi ellenségeinknek Hajósseregeik, az esztendőnek leg-nagyobb részénn által, tulajdon Kikötőhelyeikbenn tartattak bé-zárva. “

Napkeleti- és Napnyúgoti-Indiábann, igen ditsőségessenn viselte magát az Angliai hadi erő, és nagy hafznokat hajtott a' Nemzetnek, és az én tengeri 's földi fegyveres Népem, mind bátorsága, mind jó maga-viselése által, igen jelessenn meg különböztette magát mindenütt. “

„A' Szárazonn változóbb volt a' hádi szerentse, és a' Frantzia Seregeknek elő-meneteleik, végső veszedelemmel fenyegették egész Európát; de az én Szövetségeseimnek a' Császárnak ditsőséges és nagy Lélekhez illő állhatatossága, és az Ausztriai Seregeknek el rettenthetetlensége, jó rendtartása, és győzhetetlen bátorsága, *Károly Fő-Hertzegnek* szerentsés vezérlése alatt, oly fordítást tettek a' hadonn, a' melynél fogva fundamentomossann lehet reményleni, hogy sokkal veszedelmesebb lesz az ellenségre nézve a' had' kimenetele; mint a' menyinyivel haladta volt felül annak kezdete és folyamata az ő reménységét.“

„A' *Mádriti* Udvarnak ellenséges forma gondolkodása, 's azzal meg-egyező maga-viselése, némely vetélkedésekre szolgáltatott alkalmatosságot, melyeknek végéről, nem tudósíthatom még most *Kegyelmetek*: bízom azonban, hogy akár-hogy üssenek is azok ki: bennem új példáját fogja találni Európa, a' maga-mérséklésnek, és engedésre való hajlandóságának, 's nem lehet kételkednem az eránt, hogy *Kegyelmetek* állhatatossann készek minden meg-támadás ellen őltalmazni *Nagy-Britanniának* méltóságát, jussait és boldogságát.“

2.

„Bízom a' *Kegyelmetek*' buzgóságához, és *Hazai* szeretetjéhez, a' segítség-

gekre nézve, melyeket az ezen eszendő-
béli hadakozásra szükségeseknek fognak
ítélni. Nagy vígasztalásom az énnékem,
hogy ámbár adták is elő olykor olykor
magokat némely bizonytalankodások: mind
azáltal mondhatom, hogy a' Kereskedés-
nek, Kézmívességeknek, és a' közönséges
jövedelmeknek állapotja valóságossann
mutatja, hogy szaporodtak a' kútfők, me-
lyekből segítséget meríthetünk, 's bizo-
nyosok: és alkalmas eszközöket szolgál-
tat a' Kegyelmetek' kezébe, mind azonn
erőltetésekre, melyeket a' jelenlévő kétsé-
ges környülállások szükségesekké tehetné-
nek. "

3.

„ Az a' szükség, melyet Mi, gabona-
dolgából szenvedtünk a' múltt esztendő-
benn: szerentséssenn el háritódott már most
Isten' áldása által; és a' bőv aratás, örven-
deztető bizodalmat nyújt minékünk az
eránt, hogy a' Nép' dolgozó részének nagy
könnyebbülése fog lenni a' gabonára néz-
ve. Belső tsendességünk is meg-
maradt állandóúla' maga épségébenn, minden meg-
háboríttatás nélkül. A' *Nagy-Britanniai*
Konstitútziohoz közönségessenn való ra-
gafzkodása az én Népémnek, ki-nyilatkoz-
tatta magát minden alkalmatosságokban:
's a' bölts és hathatós Törvények által
meg-gátolódtak mind Azoknak igyekeze-
teik, a' kik, zabolátlanságot és zürzavart
akartak bé hozni ezenn Országba. "

„Szívemnek szüntelenül való kívánsága, 's minden tselekedeteimnek' változhatatlan tzielja az: hogy ellenségeinknek minden szándékjaikat haszontalanokká tegyem; bátorságos és ditsőséges Békességnek áldásait szerezzem meg a' Népemnek; megtartsam sérelem nélkül ennek Vallását, Törvénynyeit 's Szabadságát; és hogy ezen Országnek ditsőségét 's boldogságát hijánosodás nélkül botsássam által a' késő Maradéknak. Az ezen tzielra vezető minden Intézetekhez oly bizodalمام vagyok, hogy én állhatatossann-, buzgóann-, 's örömet való segítettést nyerek az én Parlamentomomtól.“

A' Király' el távozása után, az Első - Táblánál Gróf *Bathurst* kezdte víttatni, hogy Köszönő-Választ kell küldeni a' Királyhoz. Nyomban tódította ezen kívánságot Lord *Ossory*. Az Alsó - Táblánál Lord *Moepeth* vólt Első - Víttatója a' Királyhoz küldendő Köszönő-Válasznak; *Lowther* nevű Tag pedig a' Tódítója. — Ritkán történt, hogy minden Felekezetek úgy meg-egyeztek vólna az említett Köszönő-Válasznak a' Királyhoz való küldésében: mint ezzel az alkalmatossággal.

Olasz - Országból. —

A' Római Udvar, hova tovább nagyobb mértékben téteti a' hadi készületeket, hogy ellent állhasson egy oly ellen-

ségnek, mely ötet nem tsak Tartomány-nyainak nagy részétől akarta örökre megfosztani, a' Békességekötés által; hanem még azon Tartományobnak belső igazgató-ásba is belé akart avatkozni, a' melyek megmaradtak volna a' Békességekötés után Pápa Ő Szentsége' uralkodása alatt. — Papirossonn is sok helyet foglalnak azon jószágok, melyeket, békélés' fejében úgy el kívántak a' Római Udvartól idegeníteni magoknak a' Frantziák; hogy azokról soha ennekutánna még titulussaikbann se' emlékezzenek a' Pápák; és Másoknak is, azokról titulusokat ne osztogassanak. Ilyetén jószágok tudniillik: *Avignon (Avenio)* Városa és Megyéje; *Venaissin* Grófság (*Vindaus Comitatus*) a' hozzá tartozó földekkel együtt; *Castro*, és *Ronciglione* Hercegségek; *Benevent*, és *Pontecorvo* Városok; nem különbenn *Ferrára*, és *Bologna* (Bononia) Városok is Megyéjeikkel együtt.

A' Római Udvar' kezét, saját birto-
kainak belső igazgató-ásbann mennyire megakarták fogni a' Frantziák? meg lehet ítélni ezen kívánságjaikból, hogy t. i. Pápa Ő Szentsége se' a' mostani se' más akármely ez után következendő hadbann, ne engedjen szabad általmenetelt a' maga földjéinn a' Fr. Respublika' Ellenségeinek; a' Frantziáknak ellenbenn mindenkor — hogy bé ne botsáttassa Kikötőhelyeibe a'

Fr. Respublika' Ellenségeinek hajójaikat, és Korfzárjaikat, se' meg ne engedje ott nékiek a' mulatást: a' Frantzia hajóknak ellenben nyitva álylyanak minden Pápai Kikötőhelyek, és ha a' Fr. hajók meg-károsíttatnának az ellenség által, 's a' kár olyan, a' melynek jó rendelések által eleit lehetett volna venni: Pápa Ő Szentsége fogja meg-téríteni — hogy a' míg e' jelenlévő had tart: és más hadak' alkalmatosságával is, szabad legyen a' Frantzia Respublikának, Katonai-Őrizeteket tartani *Civitavecchiábann* és *Anconábann* — hogy a' míg újj kötést lehetne tsinálni a' Kereskedés eránt: addig is úgy lehessenn a' Frantziáknak Pápa Ő Szentsége' Tartománynyaibann üzni a' Kereskedést, mint engedtetik ott a' leg-barátságosabb Nemzeteknek — hogy a' Frantzia-posta oly lábra állíttassék *Rómában* mint vólt a' had előtt — vizsza-állíttassék a' Fr. Akadémia is, és úgy igazgattassék mint a' had előtt: nem különbenn a' *Lüttichi* Collégium, és minden más Tartományokbéli Collégiumok is, a' melyek a' Fr. Respublikával egyesülve vagynak, vagy egyesülni fognak — hogy Ő Szentsége tartozzék minden Fr. Papokat, Barátokat, és Apátzákat, kik az Egyházi Birodalomba kívánkoznak, bé fogadni 's tartani — hogy ha valamely Frantzia, a' Pápai Birtokokbann vétkezik: meg lehet ugyan árestálni: de mind-

járt tudósítani kell erántta a' Római Frantzia Ministert, a' ki írni fog *Parisba* a' Ministériomnak, és e' fogja meg-határozni: ha a' Bűnöst helyben kellessék e' meg-lüntetni, vagy Fr. Országban? — hogy minden Frantziák, kiket a' Respublika' Tagjainak esmér, háborgattatás nélkül gyakorolhassák a' magok módja szerént való Isteni tiszteletet, az Egyházi-Birodalomban — hogy azt a' gyilkosságot, mely által *Basseville* Fr. Minister ki-végződék *Rómában*; *Parisba* küldetendő Követ által hibás tselekedetnek nyilatkoztattassa ki a' Pápa, és 500 ezer lívert olztasson ki Azoknak, a' kik *Basseville* együtt voltak 's szenvedtek. — — Kemény ki-fejezésük kivált e' két tikkelyek, melyeket úgy közlünk, a' mint a' *Bétsi Udvari Újság* is előadta német nyelven: —. Hogy vége szakasztódjék némely viszfza-éléseknek, melyek ellen az emberiség és józan-okság már régen emeli fel a' maga szavát: kötelezi magát Ő Sz. ge, hogy az az eránt a' Fr. Respublika' nevében tétetett serkentésre, minden Pápai Tartományokban, kemény büntetés alatt meg-tiltja az ember-herélést, és el törli az Inquisitionis-Tribunált. Senki, a' Vallásbéli vélekedéseiért szabadságától meg ne fosztattassék, 's ne üldöztessek. — Fájlalva meg-esméri Ő Szentsége, hogy a' köz-ellenségek viszfza-éltek

az Ő Szentsége' bizodalmaival 's jó szándékával, és ekképpen reá vették, hogy a' maga nevébenn, különbkülönbféle Kötelező-írásokat adjon ki, tétessen közön-ségesekké és szélesztessenn el, melyeknek fundamentomai és következései az Ő Sz. ge' gondolattal 's érzésivel szintúgy ellenkeznek: mint a' Nemzetek' jussaikkal. Minnekokáért helyteleneknek esmér, visszavesz, és semmikké tesz Ő Sz. ge, minden Bullákat, Rescriptumokat, Brevéket, Pásztori - Leveleket, Circulárékat, Intéseket, és általjában minden Írásokat és Actákat, melyek, az Ő Sz. ge' nevébenn, 1789-dik éfzt. től fogva jöttek Világ' eleibe, e' mai napig, a' Fr. történetekre nézve.

A' *Genuai* partokat erősebbítetteti valamint tsak lehet a' Kormányfűék; a' Komendánsoknak pedig meg-parantsolta, hogy ha a' *Genuai* Kikötőhelyekbenn és partoknál valamely nagy szélvész előtt menedékhelyet kereséndenek Ánglus hajók: bé-botsáttathatják ugyan ök azokat a' magok kormányozása alatt lévő helyekre: de tsak oly feltétellel, hogy meg-tsendesedvén a' szélvész, tartozzanak ismét el távozni mindjárt a' *Genuai* földről az afféle Ánglus hajók.

A' *Korszikai* Vice-Király le-tartóztatott minden *Genuai* hajókat; melyek, a' *Korszikai* partoknál tartózkodtak.

Frigyes-Belgyiomból. —

Nemes de Aronjo, a' ki *Portugalliai* Követséget viselt ezen Közönséges-Társaság' Nemzeti-gyűlésénél, Octób. 2-dikánn indúlt *Hágából Páris* felé, a' Követség Secretáriussával együtt, a' ki vitte neki *Lisbonából* az utolsó Instrukciókat (Utasításokat.)

Az úgy nevezett *Számberi és Móza*i Frantzia Sereg' állapota eránt, egy különönsenn a' végre ki nevezett Nemzet-gyűlési Kommiszió tanácskozást tartott Oct. 2-dikánn *Noël* Fr. Ministerrel, mely tanácskozásnak következése az lett, hogy *Batáviai Generális Daendels'* Ofztálja nem kaptsolta egybe magát az *Alsó-Rajnai* vidékekenn tanyázó *Északi* Fr. Sereggel, mint vólt elébb a' szándék felöle; hanem a' *Nimmvégeni* környékenn maradott.

Spanyol-Országból. —

Egy *Mádriti* Tudósítás szerént, mely költ Aug. 20 dikánn, sok tanácskozó be-
széllgetéseket (konferentziákat) tartott vólt a' *Békesség'* Fejedelme akkor tájbann a' *Frantzia* Követtel.

Minekutánna *Spanyol* és *Fr. Ország* között meg-készült az a' *Kötés*, melyben a' két Országok, egymás mellett mind óltalmazólag, mind meg-tamadólagvaló fegyver-fogásra kötelezik magokat, és ezenn *Kötés* ki is hirdettetett *Mádritbann*: már azólte, a' *Kereskedés* eránt vólt *Kötés* véttetett munkába.

Minden Spanyol Seregek mozgásbann vagynak: melyeknek egy része, a' *S. Rocoi* táborba takarodik *Gibráltár'* eleibe; más része pedig Portugallia' széleiehez, a' hol már *Badajoznál* egy nagy tábor. vagon.

A' Déli-Ámerikábann fekvő Spanyol Birtokoknak *Carthagennai* nevezetes Kikötőhelyébe is indultak vólt Aug. 4-dikénn két líneai hajók és egy Fregát. A' líneai hajókonn, négy ezer szárazra való Katonák vóltak: a' Fregátonn pedig a' Déli-Ámerikába rendeltetett Spanyol Vice-Király. — Azok a' négy líneai hajók és 5 Fregátok, melyek ugyan az nap, de valamivel elébb indultak ki *Cádix* alól, *Richery* Fr. Admirális' társaságabann Ámerika felé, 's 5 ezer szárazra való Katonákat vittek magokkal: a' *Mexikói* partoknál állapodtak meg; valamint a' *Richery'* hajói (az Angliai Tudósítások szerént is) *Newfoundlandnál*.

Minden megszfe lévő Spanyol Kolóniák' Kormányozóikhoz küldödtek Instruktziók (Útasítások), Katona-hajók által.

Frantzia-Országból. —

A' Fr. Direktóriumnak *Carnot* nevű Tagját, a' Törvényhozó Nemzeti-gyűlés előtt bé-vádolta egy Generális a' *Jourdan* serege' féléből: de a' Vád helytelennek találtatott.

*Páris*bann, Octób. 1-ső napján volt audienceja a' Direktóriumnál, Würtembergi Minister Bátor *Manderslohn*nak.

A' *Modenai* Hertzegnek; és a' *Genová* Respublikának hadat izent, — a' mint, mind közönséges, mind magános Tudósítások írják — a' Fr. Direktórium. Az elsőnek azért: mivel a' Fegyvernyugvás' feltételei ellen, gabonával segítette a' minap *Mantuát*, midőn fel-fzabadították Az az ostrom alól; a' másíknak pedig azért: hogy el hagyott venni az Anglusoknak, 2 vagy 3 Fr. hajót.

A' *Paszszau*i Hertzeg-Püspök, ki a' *Thuni* és *Hohensteini* Grófi Házból vette származását: tsak tizenegy Hónapokig 's 4 napokig viselhetette Fejedelemségét: mert ki-hala abból Oct. -7-dikénn.

Béts.

Az emberi viszontagságok' Históriájába tartozó szomorú eset történék itt Octób. 15-dikénn, reggeli hat és hét óra között, éppen a' mostani szállásunk' sorának által ellenében. Egy fel-serdült Leányaszfzonyt, édes Atytyának és testvér Bátytyának tsak hamar egymás után következett halála oly méjj bánathá merített, a' mely őtet lassan lassan elméjében is meg-háborította végtére. Ezen szerentsétlen Személy, a' mint fel kelt volna ágyából az említett reggel, szaladt

azonnal a' 4-dik Contignátzióról a' hol lakott, a' 3-dikra, melyen nyitva találván az ablakot ki ugrott. Ösfzfe-törte vólna magát: hanemha az alsó Contignátzió' ablakja és a' föld között, mintegy másfél ölnyi magasságyira a' földtől, a' háló szoknyájánál fogva fenn-akadt egy kevéssé, azon a' bádogg tetőn, mely, az éjjel világosító és a' altól bizonyos mezfzeségre vas rüdakonn efrössenn függő lámpást fedi. Ez a' fenn akadás, jóllehet igen rövid ideig tartott: de még is el vette az esés' sebességének erejét. A' törések, melyek az orrán és állán estek a' Leánynak, gyógyíthatóknak látszottak.

* * * * *

Tudósítás.

Füskúti Landerer Mihály, Könyvnyomtató-, és Könyvárosnál, Pestenn következő új Könyvek találtak:

Gottholdnak különbkülönbféle dolgoktól 's alkalmatosságoktól vétetett, és az Istennek ditsóságára, 's az emberi indulatoknak meg-jobbítására intéztetett kegyes elmélkedései, melyeket Német nyelvből fordított Takáts Ádám 8. 1796. — 1 for. 20 xr.

A' jó Gazdaszfzony, avagy oly hasznos Könyvetske, melyben az Alfzfzonyoknak házaikban, és házaik körül némely hasznos, és meg-kívántatandó dolgok meg-íratattak, a' melyet közönségessé tett Veres Mihály. 8. 1796. — 34 xr.

A' Szép Uránia Ámérikábau, egy érzékeny Játék 3. Fel-Vonásokban, ki-adta Karadi István 8vo Pesten 1796. — 20 xr.

Történet a' tizenharmadik Századból második Darab — 36 xr.

— Mind a' Két Darab, — 1 for. 12 xr.